

**ФІНАНСОВО-ПРАВОВА СУТНІСТЬ КРИПТОВАЛЮТ:
ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ ЧИ ГРОШОВИЙ СУРОГАТ?****FINANCIAL AND LEGAL ESSENCE OF CRYPTOCURRENCY:
ELECTRONIC MONEY OR MONEY SUBSTITUTE****Проценко А.Т.,
аспірант***Міжрегіональна академія управління*

У роботі розглядаються підстави виникнення та види криптовалют, їх нормативне врегулювання в різних країнах світу. Визначається, що фінансово-правова сутність криптовалют до сьогодні не має однозначного визначення, що обумовлено новизною правовідносин щодо обігу криптовалют, ризиками їх використання та проблемами безпеки. Робиться висновок, що криптовалюти є новим видом електронних грошей, правовий статус яких ще перебуває у стадії формування, та пропонується нормативно визначити правовий статус криптовалют в Україні у нормах, що врегульовують обіг електронних грошей.

Ключові слова: криптовалюта, біткойн, електронні гроші, приватні гроші, віртуальна валюта.

В работе рассматриваются основания возникновения и виды криптовалют, их нормативное регулирование в разных странах мира. Указывается, что финансово-правовая сущность криптовалют до сих пор не имеет однозначного определения, что обусловлено новизной правоотношений относительно обращения криптовалют, рисками их использования и проблемами безопасности. Делается вывод, что криптовалюты являются новым видом электронных денег, правовой статус которых еще находится в стадии формирования, и предлагается нормативно определить правовой статус криптовалют в Украине в нормах, которые регулируют оборот электронных денег.

Ключевые слова: криптовалюта, биткойн, электронные деньги, частные деньги, виртуальная валюта.

The grounds of cryptocurrency species and their normative regulation in different countries are considered. It is determined that financial and legal nature of cryptocurrency until now has no clear definition, due to novelty on relationships of cryptocurrency treatment, the risks of use and security problems. It is claimed that the main problem, connected with cryptocurrency circulation, is the determination of its financial and legal nature, in other words: cryptocurrency is a new type of electronic money, which was formed due to the development of a high-speed information technology, or a substitute for cash, which is a temporary economic phenomenon and has no further prospects, the solution of which focuses on the study. The signs of cryptocurrency and arguments for the definition of cryptocurrency as electronic money and money substitutes are analyzed. It is concluded that cryptocurrency is a new type of electronic money, which legal status is still forming, as cryptocurrency money is stored in computer memory, use of which is made by using a special electronic device; electronic store of monetary value cryptocurrency by using technical devices; they are new means of payment that allow payment transactions and do not require access to deposit accounts. It is noted that cryptocurrency circulation in Ukraine requires legislative regulation, governing electronic money circulation in Ukraine complement regulations that would define the legal status of regulatory crypto currencies.

Key words: cryptocurrency, bitcoin, electronic money, private money, virtual currency.

На сучасному етапі неможливо уявити повсякденне життя без Інтернету, в якому процвітає онлайн-торгівля. Через Інтернет можна придбати товари, оплатити послуги, перевести гроші – і все це не відходячи від комп'ютеру, що дозволяє зекономити гроші та час як покупців, так і продавців. Удосконалення технічних характеристик сучасних гаджетів, доступність до Інтернету все більшої кількості користувачів, розширення застосування онлайн-обслуговування – все це призвело до активізації Інтернет-ринку, внаслідок чого виникла необхідність у створенні онлайн-вого механізму оплати.

Спочатку виникли електронні гроші – на базі смарт-карт (англ. card-based) та на базі мереж (англ. network-based), які не були грошима в традиційному розумінні цього поняття, оскільки хоч електронним грошам і притаманні окремі ознаки традиційних грошей (вони здатні до обігу, є засобом платежу та слугують еквівалентом вартості), проте мають технічні обмеження, оскільки можливість їх прийняття залежить від технічної оснащеності сторін [1]. Свого часу навколо електронних грошей розгорнулася жвава дискусія – науковці вирішували, чи належать електронні гроші до грошей? [2, с. 34; 3, с. 67]. На сучасному етапі це питання вирішено однозначно – електронні гроші визнаються фіатними грошима і їх обіг регулюється значним пластом нормативно-правових актів (в Україні це Закони «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» [4], «Про електронні документи та електронний документообіг» [5], «Про електронний цифровий підпис» [6], а також Постанова Національного Банку України «Про затвердження Положення про електронні гроші в Україні» від 4 листопада 2010 року № 481 [7]).

Проте подальший розвиток глобальних технологій високошвидкісної передачі інформації, інформаційних технологій, загальна комп'ютеризація призвели до того, що використання лише електронних грошей для операцій в Інтернеті виявилось недостатнім. У 2008 році анонім під псевдонімом Сатоши Накамото вперше описав принцип роботи платіжної системи у вигляді однорангової мережі, який у 2009 році був представлений ним же у вигляді відкритого коду програми-клієнта Bitcoin в Інтернеті [8]. Так з'явився новий економічний феномен – віртуальна валюта, яка з часом отримала назву «криптовалюта». На сучасному етапі, крім Bitcoin, з'явилися й інші криптовалюти – Lifecoin, Peercoin, Primecoin, Freicoin, Namecoin, Quark, WebMoney, Ripples, Stellar Nxt, Dogecoin, PPCoin та ін. (на сьогодні їх більше 500) [9], проте Bitcoin залишається найрозповсюдженішою криптовалютою. За визначенням О.П. Демідова, «...кажеш криптовалюта – маєш на увазі Bitcoin; кажеш Bitcoin – маєш на увазі криптовалюта», оскільки Bitcoin (надалі – біткойн) належить 77% капіталізації всіх світових криптовалют; частка Ripples складає 16 %, а Lifecoin – 4,5%, а всі інші валюти розділяють лише 2,5% [10, с. 112]. Е.П. Руденко, аналізуючи криптовалюти, зазначив, що більшість криптовалют на сьогодні – точна копія біткойну [11].

Технічна архітектура криптовалют представлена пінгвиною системою («пінгвиний» від англ. Peer-to-peer – від партнера до партнера (використовується також скорочена абревіатура P2P)) або мережово рівноправних учасників, фундаментальною концепцією якої є блокчейн – розподілена база даних, де список записів не уривається, а послідовно поповнюється, при цьому нові записи

«прив'язуються» до старих і підтверджуються за рахунок криптографічних алгоритмів [12, с. 41]. А. Гринспанс (англ. A. Greenspans) вказує, що для роботи такої системи не потрібен центральний банк, який би врегулював транзакції та об'єм валюти, що циркулює; транзакція з криптовалютою завершується, коли комп'ютери мережі вирішують поставлене завдання, а той комп'ютер, який закінчив розрахунок, отримує винагороду у вигляді певної суми в криптовалюті, наприклад, в біткойнах [13].

Проте фінансово-правова сутність криптовалют до сьогодні не має однозначного визначення, оскільки офіційно не закріплено правовий статус таких валют, не існує офіційного курсу біткойну або інших криптовалют відносно фіатних національних валют – їх курс визначається під час торгів на віртуальних Bitcoin-біржах та обмінних майданчиках. Таке становище обумовлено новизною правовідносин щодо обігу криптовалют, ризиками їх використання та проблемами безпеки.

Через те, що криптовалюти – новела сучасного світу, їх правовий статус в різних країнах визначається по-різному. У Канаді та Нідерландах до криптовалют ставляться як до електронних грошей [14, с. 4], у США прецедентна практика сформувала позицію, що криптовалюти є «... валютою, або ж іншою формою грошей» [15]. У Німеччині криптовалюти визначаються як «приватні кошти», які можуть використовуватися в якості оплати і замінювати традиційну валюту в цивільно-правових договорах [16]. У Швейцарії криптовалюти визнаються спеціальним видом валют – цифровою валютою, яка має такий же правовий статус, що і національна валюта цієї країни (швейцарський франк) [17]. Проте в інших країнах – в Китаї, Російській Федерації (надалі – РФ), Індії, Індонезії – криптовалюти визнані як грошовий сурогат, а їх обіг заборонений [18; 19]. К.В. Нікітін, аналізуючи правове регулювання статусу криптовалют в різних країнах, розділяє його за двома напрямками, що умовно навиває «позитивним» (у країнах, які визнають обіг криптовалюти легітимним і намагаються забезпечити правову основу такого обігу) та «негативним» (у країнах, де транзакції з криптовалютами заборонені) [20, с. 49].

Отже, основною проблемою, з якою пов'язаний обіг криптовалют, є визначення її фінансово-правової сутності, тобто вирішення питання: криптовалюта – це новий вид електронних грошей, що утворився завдяки розвитку технологій високошвидкісної передачі інформації, чи грошовий сурогат, який є тимчасовим економічним феноменом і не має подальших перспектив існування? Саме від вирішення цього питання залежить напрям подальшого правового регулювання криптовалют та їх правовий статус: якщо криптовалюти – це електронні гроші, то подальший розвиток правового забезпечення обігу електронних грошей в Україні повинен враховувати й особливості криптовалют та їх обігу як специфічного виду таких грошей; якщо ж криптовалюти – грошовий сурогат, то необхідно заборонити їх обіг на території України з метою уникнення негативних наслідків використання такого сурогату.

Визначенню фінансово-правової сутності криптовалют приділено недостатньо уваги з боку наукової спільноти. З огляду на новизну цього явища та невизначеність його правового статусу в зарубіжній та вітчизняній практиці, науковці приділяли увагу дослідженню правового регулювання обігу криптовалют в різних країнах (ці аспекти розглядаються в роботах Р. Кохена (англ. R. Cohen), А. Гринспанса (англ. A. Greenspans), Е. Мака (англ. E. Mack), Д.С. Вахрушева, О.В. Железова, О.П. Демидова, Е.П. Руденка, О.В. Квітки, О.І. Зайцевої, О.П. Чунарева, А.Т. Хідзева, В.Л. Достова, П.М. Шуста та ін.), тоді як у ситуації, що склалася, саме на науковців має бути покладено завдання визначення фінансово-правової сутності криптовалют та надання відповіді на питання: чи доцільна легалізація криптовалют, і, якщо доцільна, то який правовий статус вона повинна мати?

Фінансово-правова сутність криптовалюти проявляється в її ознаках. Отже, метою нашого дослідження є визначення ознак криптовалюти з метою дослідження її фінансово-правової сутності та розроблення пропозицій щодо окреслення її правового статусу та нормативного врегулювання в Україні.

Д.С. Вахрушев, О.В. Железов вказують, що криптовалютам, як новому економічному інструменту, притаманні такі ознаки: 1) децентралізований характер (оскільки в процесі утворення нових одиниць криптовалют (наприклад, біткойнів) задіяні потужності мільйонів учасників, об'єднаних у пиринговій мережі, де немає центрального серверу (кожен комп'ютер у цій мережі і є сервером), увесь обсяг роботи з обліку та зберігання історії транзакцій розподіляється між усіма учасниками); 2) анонімність платників (ідентифікація власників та фіксація факту їх зміни ґрунтуються на сучасних засобах криптографічного захисту, які неможливо «зламати» чи «обійти» сучасними технічними засобами); 3) технічно є зашифрованим спеціальною програмою – кодом, який фіксується, зберігається на електронному носії та приймається як засіб платежу [21, с. 5]. При цьому науковці дійшли висновку, що фактично криптовалюти являють собою специфічний вид електронних грошей, оскільки електронними грошима в широкому розумінні є грошові зобов'язання емітента в електронному вигляді, які знаходяться у розпорядженні користувача і які повинні відповідати таким критеріям: фіксуються і зберігаються на електронному носії; випускаються емітентом при отриманні від інших осіб грошових коштів в обсязі, не меншому, ніж емітована грошова вартість; приймаються як засіб платежу іншими (крім емітенту) особами [21, с. 6]. Виходячи із цього, Д.С. Вахрушев, О.В. Железов стверджують, що криптовалюти відповідають усім ознакам електронних грошей у їх широкому розумінні, а отже, є специфічним видом електронних грошей [21, с. 6].

А.Т. Хідзев до ознак криптовалют також відносить децентралізованість та анонімність, але доповнює їх ще відсутністю гарантованого забезпечення [22, с. 11]. Так, на думку науковця, будь-яка криптовалюта не має централізованого органу управління, емісії, контролю тощо, оскільки фізично криптовалюта – шифр, який розраховується за специфічним алгоритмом, що здійснюється групою обчислювальних потужностей (наприклад, працюючими в одній мережі комп'ютерами – «майнінговими фермами») [22, с. 11]. Крім того, користувач електронного гаманця може розраховуватися криптовалютою за будь-яку послугу або товар, у тому числі незаконні, безкарність чого забезпечується саме анонімністю цих операцій [22, с. 12]. Автор, спираючись на слова колишнього голови ФБР А. Гринспена, наполягає, що криптовалюти не мають жодної реальної цінності та не забезпечені жодними гарантіями [22, с. 12]. Дійсно, А. Гринспен заявив: «...криптовалюти – «мильна бульбашка», оскільки нічим не підкріплені, як інша валюта; треба дуже напружити увагу, щоб представити внутрішню вартість біткойну» [23]. Виходячи із цього, А.Т. Хідзев рішуче відхиляє думку, що криптовалюти є різновидом електронних грошей. Таку ж позицію розділяють В. Достов та П. Шуст, які зазначають, що криптовалюти є недержавними розрахунковими одиницями, що не мають єдиного емісійного центру і не належать до електронних грошей, оскільки такі гроші мають передплачену природу, тоді як емісія криптовалют здійснюється самими користувачами і не обумовлена внесенням фіатних грошей; крім того, переводі електронних грошей є переводами грошових коштів без відкриття банківського рахунку, що обумовлює безготівковий рух коштів, тоді як криптовалюти не є ні грошовими знаками у вигляді банкнот чи монет, ні казначейськими зобов'язаннями; при розрахунках електронними грошима можлива переуступка права вимоги, тоді як для криптовалют така операція непридатна

[24, с. 38]. Проте, якщо розглянути аргументи науковців більш прискіпливо, то зрозуміло, що вони ґрунтуються на нормативно-правових актах РФ – Федеральному законі РФ «Про національну платіжну систему від 27.06.2011 № 161-ФЗ [25], Федеральному Закону РФ «Про валютне регулювання та валютний контроль» від 10.12.2003 № 173-ФЗ [26]. Розглядаючи позиції урядів щодо криптовалюти у різних країнах, ми визначили, що РФ належить до країн, які негативно ставляться до появи криптовалют і забороняють їх обіг на території власної країни. Звичайно, і законодавство цієї країни не може вважатися таким, що враховує регулювання обігу криптовалют, а отже, аргументи вищеназваних науковців не можуть вважатися беззаперечно вірними.

На думку К.В. Нікітіна, який розглядає криптовалюту на прикладі біткойну, основними його ознаками є: 1) це електронна грошова одиниця, віртуальний засіб для взаєморозрахунків та накопичення; 2) біткойн не «прив'язаний» до жодної національної валюти; 3) в основі біткойну лежить «піринговий принцип», що обумовлює децентралізацію біткойну, тобто його відгородження від адміністрування з боку будь-яких державних органів; 4) відсутність реальної забезпеченості [9а, с. 48]. Спираючись на останню з окреслених ознак, науковець доходить висновку, що біткойн – це грошовий сурогат, і посилається на інформаційне повідомлення Росфінмоніторингу «Про використання криптовалют» від 06.02.2014, в якому безпосередньо наводиться зазначений термін («грошовий сурогат») і підкреслюється, що ціна на біткойн визначається виключно спекулятивними діями, а це створює ризик втрати вартості і, як наслідок, порушення прав осіб, що утримують біткойни [20]. П.М. Владимірова, яка також вважає, що криптовалюти – це грошові сурогати, до їх ознак відносить анонімність, необмеженість кола суб'єктів, що можуть її випускати та користуватися, відсутність єдиного координаційного центру [27].

Е.П. Руденко зазначає, що, на перший погляд, криптовалюта – це звичайна електронна платіжна система, але вона суттєво відрізняється від звичайних електронних платіжних систем за своїми технічними характеристиками (піринговою архітектурою (P2P), децентралізацією комп'ютерної мережі, в якій зберігається інформація, абсолютною рівністю користувачів криптовалюти, принципами та методами шифрування, що використовуються при емісії та обліку криптовалюти) [11]. Автор наголошує, що, на відміну від інших електронних платіжних систем, при використанні криптовалют не має ні організацій, ні осіб, які б організовували чи допомагали користувачу; є лише алгоритм, покладений в основу програми, який не пробає користувача: у разі, якщо користувач невірно вказав адресу чи видалив свій електронний гаманець, повернути гроші неможливо [11]. Науковець до основних ознак криптовалюти відносить: децентралізацію (відсутність єдиного керуючого центру, який би зберігав інформацію про баланс електронних гаманців користувачів та список транзакцій, – ця інформація зберігається на комп'ютерах власників біткойну, після встановлення програми-гаманця вона сама «скачує» в інших користувачів повну базу даних про всі здійснені будь-коли транзакції); анонімність (електронний гаманець користувача являє собою публічний ідентифікатор, створення якого являє собою генерацію випадкового приватного ключа, за яку відповідає криптографічна функція – хешування); відсутність єдиного емітуючого центру і знов-таки, спираючись на офіційну позицію Банку Росії, викладену в листі від 27.01.2014, називає криптовалюту «грошовим сурогатом» [11].

Д.П. Купріянов, Н.П. Варфоломеева зазначають, що визначення криптовалют «грошовим сурогатом» в російській доктрині права є неправильним, оскільки грошовим сурогатом є об'єкт, який може виступати як засіб платежу, тоді як на території РФ обіг криптовалют заборонений,

і підкреслюють, що такий підхід обумовлений косністю російської системи права, в якій за тривалу історію існування правового забезпечення обігу грошей грошовим сурогатом визнавалися і векселя, і чеки; російський законодавець, визначають автори, йде «шляхом найменшого опору»: простіше заборонити нові правовідносини, ніж розробити їх належне правове регулювання [28].

Отже, визначення криптовалют як «грошового сурогату» є неправильним і некоректним. Проте чи можна віднести криптовалюту до електронних грошей? Думки науковців із цього приводу розділилися: О.П. Чунарев, Д.А. Ломовцев наполягають, що криптовалюти – новий вид електронних грошей [29, с. 50; 30, с. 6], а С. Овсієнко, А. Галова – що це новий економічний феномен, який не має аналогів, проте криптовалюти – не електронні гроші [31; 32, с. 29]. Основними аргументами, які наводяться на користь того, що криптовалюти – це не електронні гроші, є: 1) криптовалюти не мають реального забезпечення; 2) випуск криптовалюти здійснюється за відсутності єдиного емітуючого центру; 3) криптовалюти – нефіатні гроші, а електронні гроші – завжди фіатні. На наш погляд, не можна погодитись із цими аргументами. По-перше, щодо відсутності реального забезпечення криптовалют, що нібито суттєво відрізняє її від фіатних грошей, хотілося б зазначити, що, за визначенням економістів, випуск реальних грошей на сучасному етапі також нічим не забезпечується [33, с. 292]. Ще Пігу писав, що «... гроші самостійної вартості не мають, вони коштують стільки, скільки за них віддають благ і з яким бажанням розлучаються...» [34, с. 45]. Грошові системи, до яких ми звикли, виникли в Європі в XVI-XVII ст., у період, коли був широко розповсюджений біметалізм (у необмеженому обігу знаходилися золоті, срібляні та мідні гроші). З розвитком національних ринків та товарного господарства суперечності у вартісному співвідношенні металів та потреба у єдиному, всезагальному еквіваленті обумовили перехід від біметалізму до монометалізму, а нарощування золотих запасів та лібералізація купівлі-продажу золота сприяли тому, що перевагу отримав золотий монометалізм, який уперше був уведений у Великобританії в 1816 році [35, с. 47]. Внаслідок світової економічної кризи 1929-1933 років було відмінене всі форми золотого стандарту, і в 1944 році на валютно-фінансовій конференції ООН 1944 року була затверджена Бреттон-Вудська грошова система, згідно з якою долар США використовувався поряд із золотом як міжнародний платіжний засіб [35, с. 47]. Проте послаблення авторитету США на зовнішньому ринку через зменшення золотих запасів призвело до появи спеціальних прав запозичення – СПЗ, які було введено рішенням членів МВФ на Ямайській конференції як нові світові гроші, а золото втратило свою функцію. СПЗ пов'язані з групою найбільш розповсюджених валют, але все ж такі американський долар не втратив свого значення. Проте, враховуючи що золотий стандарт США було винищено в 1933 році, Е.П. Руденко правильно відзначає, що цінність доларів тримається на авторитеті США на світовому ринку і не підкріплена ніяким реальним забезпеченням [11]. Зі створенням єврозони значні надії покладалися на євро, проте криза в ряді європейських країн поставила його під загрозу дефолту. Отже, електронні гроші мають таке ж реальне забезпечення, як і реальні гроші, а тому відсутність реального забезпечення криптовалют як аргумент їх невіднесення до електронних грошей не витримує критики.

Підходячи до такої особливості криптовалют, як відсутність єдиного емітуючого центру, зазначимо, що науковці підкреслюють позитивність цієї ознаки. С.Е. Айганов зазначає, що в сучасних умовах, коли весь світ невдоволений монопольною владою США на друкування доларів, а випуск євро (коли регуляторами обігу виступили декілька сторін, які враховують взаємні інтереси) не врахував усіх аспектів (що підтверджує ситуація з

грецьким боргом), відсутність єдиного регулятора є корисною, оскільки система створена таким чином, що всі необхідні дані (випуск одиниць, генерація монет, загальна підсумкова кількість валюти, швидкість випуску, дані по транзакціям і курс біткойну) відомі всім, а отже, ризик дефолту залежить від активності споживачів [36, с. 51]. За визначенням автора, обіг фіатних грошей, що регулюються центральними банками різних країн, призвів світову економіку до стану, в якій кожен залежить від курсу тієї чи іншої валюти, девальвація якої, у свою чергу, залежить від політики цієї країни; внаслідок цього доходи суспільства стикаються з ризиком знецінення (повільного чи швидкого – у разі дефолту національної економіки) [36, с. 51]. Науковець зазначає, що на фоні кризи системи обігу валютних одиниць після фінансової кризи 2008-2009 років простота визначення цінності біткойну – на підставі закону попиту-пропозиції (курс залежить від того, за який еквівалент власники криптовалюти продадуть її і за який бажають придбати) – зводить ризик дефолту нанівець, оскільки залежить лише від активності споживачів, а не від політики однієї країни [36, с. 51]. Крім того, електронні гроші також емітуються кредитною організацією, а не центральним банком, а отже, за цією ознакою не можна відмежувати криптовалюти від електронних грошей.

Звичайно, криптовалюти, хоч їх використання і ґрунтується не на фізичних властивостях (як наприклад, у золота), а на математичних, мають цінність лише як форма грошей і виконують функції грошей – слугують для накопичення, оплати чи визначення вартості, і ціна на них визначається рівновагою попиту та пропозиції. Крім того, по-перше, криптовалюти є грошами, що зберігаються у комп'ютерній пам'яті, користування якими здійсню-

ється за допомогою спеціального електронного устрою; по-друге, електронне зберігання грошової вартості криптовалют здійснюється за допомогою технічного устрою; по-третє, вони є новим засобом платежу, що дозволяє здійснювати платіжні операції і не потребує доступу до депозитних рахунків, тобто фактично криптовалюти – це новий вид електронних грошей.

Таким чином, криптовалюти є новою формою електронних грошей, правовий статус яких ще перебуває у стадії формування; їм потрібен час, щоб їх було визнано, сформовано необхідні економічні та юридичні передумови існування і подальшого розвитку. На сьогодні в Україні не сформовано позиції законодавця щодо легітимності обігу криптовалют, але вони все більше входять у повсякденне життя: за біткойни можна придбати не лише цифрові товари й послуги (доменне ім'я, хостинг, програми та ключі ліцензійних програм тощо), але й реальні речі на онлайн-аукціонах та в інтернет-магазинах; біткойнами можна розраховуватися в багатьох міжнародних компаніях (в WordPress, Dell, Virgin Galactic, The New York Times, CNN, Reuters тощо); значним поштовхом для розвитку обігу криптовалют стало рішення крупнішого у світі інтернет-магазину eBay включити біткойни у спосіб оплати товарів [37]. Отже, криптовалюти на сучасному етапі є об'єктивною реальністю, забороняти їх обіг – лише створювати підґрунтя для розвитку тіньового бізнесу за допомогою новітнього фінансового інструменту. Тому обіг криптовалют в Україні вимагає законодавчого врегулювання. На наш погляд, законодавство, що регулює обіг електронних грошей в Україні, повинно містити норми, які б нормативно визначали правовий статус криптовалют та регулювали їх обіг як специфічного виду електронних грошей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Самусь О.А. Поняття і види електронних грошей як об'єкта правового регулювання [Електронний ресурс] / А.О. Самусь, О.А. Швагер. – Режим доступу : <http://bulletin.uabs.edu.ua/store/jur/2013/6e4d6bf>
2. Світовий досвід і перспективи розвитку електронних грошей в Україні: Науково-аналітичні матеріали. Вип. 10 / П.М. Сенищ, В.М. Кравець, В.І. Міщенко, О.О. Махаєва, В.В. Крилова, Н.В. Гришук – К.: Національний банк України. Центр наукових досліджень. 2008. – 145 с.
3. Бабкин Ф.В. Электронная коммерция и новые организационные формы компаний / Ф.В. Бабкин // Менеджмент в России и за рубежом. – 2000. – № 1. – С. 67–88.
4. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України від 05.04.2001 № 2346-III // ВВР. – 2001. – № 29. – Ст. 137.
5. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 № 851-IV // ВВР. – 2003. – № 36. – Ст. 275.
6. Про електронний цифровий підпис : Закон України від 22.05.2003 № 852-IV // ВВР. – 2003. – № 36. – Ст. 276.
7. Положення про електронні гроші в Україні : Постанова Національного Банку України від 04.11.2010 № 481 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10>
8. Официальный сайт Bitcoin [Электронный ресурс]. – Режим доступа : URL: <http://bitcoin.org>
9. Обзор цифровых валют [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.prostobank.ua/internet_banking/stati/obzor_tsifrovyyh_kriptovalyut.
10. Квитка А.В. Криптовалюта: сущность и тенденции развития в современных условиях / А.В. Квитка, Е.И. Зайцева // Економічна теорія та право. – 2015. – № 1. – С. 111–119.
11. Руденко Е.П. Возможности и перспективы развития криптовалют [Электронный ресурс] / Е.П. Руденко. – Режим доступа : <http://www.scienceforum.ru/2015/pdf/10657.pdf>
12. Демидов О.П. Связанные одним блокчейном: обзор международного опыта регулирования криптовалют / О.П. Демидов // Индекс безопасности. – 2014. – № 2. – С. 41–56.
13. Greenspan A. Comment about Bitcoin [Internet Resource]. – Mode to access : <http://www.businessinsider.in/Everyone-Is-Baffled-By-Alan-Greenspan-Comment-About-Bitcoin/articleshow/26873628.cms>
14. Вахрушев Д.С. Криптовалюта как феномен современной информационной экономики: проблемы теоретического осмысления / Д.С. Вахрушев, О.В. Железов // Науковедение. – 2014. – Вып. 5. – С. 4–15.
15. Court officially declares Bitcoin a real currency [Internet Resource] – Mode to access : <http://rt.com/usa/bitcoin-sec-shavers-texas-231/>
16. Германия признала Bitcoin [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.vestifinance.ru/articles/31342>
17. Биткоин в Швейцарии – криптовалютный рай? [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.coinfox.ru/faq/4071-bitkoin-v-shvejtsarii>
18. ЦБ Китая запретил банкам операции с Bitcoin [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.vedomosti.ru/finance/news/19690711/cb-kitaya-zapretit-bankam-operacii-s-bitcoin#ixzz2myQN49z2>
19. ЦБ приравнял обмен биткоинов к сомнительным операциям [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.interfax.ru/business/354207>
20. Никитин К.В. Обращение биткойнов в условиях правовой неопределенности / К.В. Никитин // Юридическая работа в кредитной организации. – 2014. – № 3. – С. 48–53.
21. Вахрушев Д.С. Криптовалюта как феномен современной информационной экономики / Д.С. Вахрушев, О.В. Железов // Науковедение. – 2014. – № 5. – С. 3–12.
22. Хидзев А.Т. Криптовалюта: правовые подходы к формированию понятия / А.Т. Хидзев // Право и современные государства. – 2014. – № 4. – С. 10–15.

23. Court officially declares Bitcoin a real currency [Internet Resource]. – Mode to access : <http://rt.com/usa/bitcoin-sec-shavers-texas-231/>
24. Достов В.Л. Рынок криптовалют: риски и возможности для кредитных организаций / В.Л. Достов, П.М. Шуст // Расчеты и операционная работа в коммерческом банке. – 2014. – № 1. – С. 36–47.
25. О национальной платежной системе : Федеральный Закон РФ от 27.06.2011 № 161-ФЗ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_115625/
26. О валютном регулировании и валютном контроле : Федеральный Закон РФ от 10.12.2003 № 173-ФЗ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_45458/
27. Владимирова П.М. К вопросу о легализации доходов, полученных преступным путем, посредством использования виртуальной валюты / П.М. Владимирова [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-o-legalizatsii-dohodov-poluchennyh-prestupnym-putem-posredstvom-ispolzovaniya-virtualnoy-valyuty>
28. Куприянов Д.П. Актуальные проблем правового регулирования криптовалют на примере Bitcoin / Д.П. Куприянов, Н.П. Варфоломеева [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://uni.samsu.ru/stud_45/stud45_thesis3.pdf
29. Чунарев О.П. Бзнес на биткойнах: миф и реальность / О.П. Чунарев // Корпоративный юрист. – 2015. – № 6. – С. 49–52.
30. Ломовцев Д.А. Сравнительная характеристика правового регулирования биткойна в разных странах / Д.А. Ломовцев // Право и современные государства. – 2014. – № 4. – С. 5–9.
31. Овсиенко С. Электронные деньги: перспективы использования [Электронный ресурс] / С. Овсиенко. – Режим доступа : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=70690>
32. Галова А. Проблемы настоящего и будущего современных денег / А. Галова // Банкаўскі веснік. – 2014. – № 1. – С. 28–32.
33. Туманов Д.В. Развитие информационного общества, роль в воспроизводственном процессе // Многоуровневое общественное воспроизводство: вопросы теории и практики. – 2013. – № 5. – С. 291–300.
34. Антология экономической классики : в 2-х т. / сост. И.А. Столяров. – М. : Эконом, 1993. – 474 с.
35. Лскавян Д.Н. Биткойн – частная криптовалюта или платежное средство посткапиталистической системы глобального мира / Д.Н. Лскавян, А.В. Федоров // Economics. – 2014. – № 1. – Т. 1. – С. 46–50.
36. Сейтим Айганим Е. Использование криптовалют как альтернативное решение проблем мировой валютной системы / Сейтим Айганим Е. // Проблемы экономики. – 2014. – № 2. – С. 50–55.
37. Новости и события сети Bitcoin [Электронный ресурс]. – Режим доступа : URL: <http://bitcoin-info.net/>

УДК 342.518

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ФОРМУВАННЯ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

CERTAIN ASPECTS OF THE SUBJECTS FORMATION OF FISCAL POLICY OF UKRAINE

Ракул О.В.,
к.ю.н., здобувач кафедри адміністративного права та процесу
Національна академія внутрішніх справ

У статті розглянуто особливості діяльності окремих суб'єктів формування фінансової політики України: Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України та Міністерства фінансів України. Доведена цілісність системи відповідних органів і посадових осіб, обумовлена низкою взаємодіючих прав та обов'язків у сфері формування політики державних доходів та політики державних витрат.

Ключові слова: фінансова політика держави, державні доходи, державні витрати, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Президент України, Міністерство фінансів України.

В статье рассмотрены особенности деятельности отдельных субъектов формирования фискальной политики Украины: Верховной Рады Украины, Президента Украины, Кабинета Министров Украины и Министерства финансов Украины. Доказана целостность системы соответствующих органов и должностных лиц, обусловленная рядом взаимокорреспондирующих прав и обязанностей в сфере формирования политики государственных доходов и политики государственных расходов.

Ключевые слова: фискальная политика государства, государственные доходы, государственные расходы, Верховная Рада Украины, Кабинет Министров Украины, Президент Украины, Министерство финансов Украины.

Formation of fiscal policy is to identify ways, terms and volume and formation of public revenues, and also amounts, terms and structure of public expenditure. Subjects of fiscal policy formation are coherent (inseparable) system of relevant authorities and officials united by a number of alternate pair of rights and responsibilities in the policy of public revenues and public policies of expenditure.

The most active subject of fiscal policy formation is Verkhovna Rada of Ukraine that carries the main burden in the indicated process. Its exclusive power and authority concerning legislative authority of fiscal policy are defined in the Constitution of Ukraine. It is responsible fiscal policy to meet the needs of the state in view of the available resources. Verkhovna Rada of Ukraine is on the top step of fiscal policy formation in Ukraine and this activity is based on the draft Law of Ukraine «On State Budget in ... year» and budget policy guidelines offered by the Cabinet of Ministers of Ukraine that is the next step of the process of fiscal policy formation in Ukraine.

Next subject that is directly involved in fiscal policy formation is the Ministry of Finance of Ukraine, one of the main tasks of which is determined by «ensuring the formation and implementation of public financial and budgetary policy». It receives budget requests from the main spreader of public funds for the next budget period, which contains offers on appropriate grounds on budgetary funds needed for their activities. Based on the received information the Minister of Finance of Ukraine decides to put budget requests in the draft of State Budget of Ukraine.

In the fiscal policy formation the body of legislative and the executive power and the President of Ukraine are directly involved. Organic combining of efforts of determined subjects in the formation of effective fiscal policy ensures the successful development of a sovereign state Ukraine.

Key words: fiscal policy, public revenues, public expenditure, Verkhovna Rada of Ukraine, Cabinet of Ministers of Ukraine, President of Ukraine, Ministry of Finance of Ukraine.